

Arbetsmarknadsdepartementet

Kommittén för avskaffande av
rasdiskriminering
Förenta nationerna

Information om Sveriges uppföljning av rekommendationerna i punkterna 12, 14 och 16 i de sammanfattande kommentarerna avseende Sveriges gemensamma 19:e till 21:a periodiska rapport

Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering antog sammanfattande kommentarerna avseende Sveriges gemensamma 19:e till 21:a periodiska rapport den 29 augusti 2013 (CERD/C/SWE/CO/19-21). I punkten 26 i dessa kommentarer ber kommittén Sverige att inom ett år från att de sammanfattande kommentarerna antogs inkomma med uppgifter om uppföljningen av rekommendationerna i punkterna 12, 14 och 16. Sverige önskar därför lämna följande information.

Punkten 12 Ansvar för hatpropaganda inklusive rasism i politisk diskurs

I punkten 12 påminner kommittén om sina allmänna rekommendationer nr 7 (1985) om lagstiftning för att utrota rasdiskriminering och nr 30 (2004) om diskriminering av icke-medborgare och rekommenderar att Sverige effektivt utreder och lagför alla hatbrott och vidtar effektiva åtgärder för att bekämpa hatpropaganda i medierna och på internet och, när så är lämpligt, lagför förövarna oavsett deras officiella ställning. Kommittén uppmanar Sverige att vidta nödvändiga åtgärder för att främja tolerans, interkulturell dialog och respekt för mångfald och rikta dessa åtgärder mot bl.a. journalister.

Lagstiftning

Hatpropaganda med rasistiska motiv är straffbelagt bl.a. genom bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken. Bestämmelsen omfattar den som i ett uttalande eller annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning. Hets mot folkgrupp är straffbart även när uttalandet eller meddelandet sprids i medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Åtgärder för att utreda och lagföra hatbrott

Sverige ser allvarligt på brottslighet som motiveras av rasistiskt, religiöst eller homofobiskt hat. Sverige följer noga utvecklingen nationellt av denna typ av brottslighet, liksom rättsväsendets arbete mot hatbrott för att kunna bedöma behovet av ytterligare brottsförebyggande och brottsbekämpande insatser.

I mars 2014 gav regeringen Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla polisens arbete mot hatbrott. Uppdraget omfattar att stärka kunskapen inom polisen om hatbrott, verka för att förtroendet för polisen hos personer inom grupper som är särskilt utsatta för hatbrott ökar samt att i samråd med Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet verka för en, inom och mellan myndigheterna, enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott i enlighet med en definition som utgår från gällande lagstiftning (16 kap. 8 och 9 §§ samt 29 kap. 2 § 7 brottsbalken). En enhetlig tillämpning mellan berörda myndigheter är ett viktigt steg för att enklare kunna följa hatbrottsanmälningar genom rättskedjan. Uppdraget syftar till att öka uppklaringen av hatbrott genom att stärka kunskapen inom polisen om hatbrott och säkerställa att goda exempel på polisarbete för att identifiera och utreda hatbrott tas till vara och sprids till samtliga polismyndigheter.

Studier har tidigare visat att det förekommer att personer som utsatts för hatbrott avstår från att anmäla det till polisen. För att öka benägenheten hos dessa personer att anmäla om de utsätts för hatbrott och stärka förtroendet för polisen ska polisen enligt uppdraget utveckla och stärka sin samverkan med företrädare för intresseorganisationer och grupper som är särskilt utsatta för hatbrott.

Åklagarmyndigheten har fortsatt att prioritera hatbrott. I såväl riktlinjer för bekämpningen av hatbrott som i grundutbildningen för åklagare poängteras vikten av att uppmärksamma, utreda eventuella hatbrottsmotiv och att inför domstolen åberopa dessa omständigheter som straffskärpande omständigheter.

Vid varje åklagarkammare ska det finnas särskilt utsedda åklagare med uppgift att svara för bekämpningen av hatbrott. Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Malmö ansvarar för bl.a. metodutveckling och andra frågor kring hatbrott. Bland annat har man tagit fram en digital kunskapsbank för de operativa åklagarna i ämnet hatbrott som uppdateras kontinuerligt. Vidare genomfördes en hatbrottskonferens hösten 2013. Konferensen samlade de åklagare som arbetar med hatbrott för att diskutera hur bekämpningen av hatbrott kan förbättras. Konferensen kommer att hållas årligen för att öka kunskapen i ämnet.

Grundutbildningen för åklagare, vilken är obligatorisk för alla nya åklagare, innehåller ett avsnitt om mänskliga rättigheter där hatbrott tas upp.

Åtgärder för att bekämpa hatpropaganda i medierna och på internet

Statens medieråd (Medierådet) har sedan 2013 i uppdrag att samordna nationella aktiviteter inom ramen för Europarådets kampanj No Hate Speech Movement. Aktiviteterna ska genomföras i syfte att höja kunskapen om främlingsfientlighet, sexism och liknande former av intolerans på internet samt att mobilisera för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet på internet med särskilt fokus på barn och ungdomar. I samband med beslut om kampanjens förlängning i mars 2014 framhölls att myndigheten med särskilt fokus på främlingsfientlighet skulle göra ytterligare satsningar för att sprida kampanjen No Hate Speech Movement i olika forum och mediekanaler.

Vidare har Medierådet, som ett led i arbetet för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, sedan 2013 i uppdrag av regeringen att stärka unga i åldern 12-18 år mot antidemokratiska budskap på internet och i sociala medier. Uppdraget handlar om att bl.a. ta fram ett digitalt utbildningsmaterial som syftar till att öka ungas medie- och informationskunnighet.

Utbildningsmaterialet MIK för mig redovisades i juni 2014. Syftet med materialet är att öka medie- och informationskunnigheten bland unga samt stärka deras förmåga att kritiskt värdera och tolka medierade budskap, t.ex. propaganda som uppmanar till våld och hot för en politisk eller ideologisk sak. Målet är bland annat att medvetandegöra nya källkritiska dilemman i ett föränderligt medielandskap och därigenom hjälpa användaren att dekonstruera metoder för påverkan. Den direkta målgruppen för uppdraget är 12- till 18-åringar och den indirekta målgruppen är högstadie- och gymnasielärare som undervisar i samhällskunskap, svenska, historia och medierelaterade ämnen. Utbildningspaketet är tänkt att även kunna användas av skolbibliotekarier, IKT-samordnare, skolledare, kommunala företrädare och företrädare för ideella organisationer.

Regeringen bedömer att utbildningsmaterialet som Medierådet har tagit fram utgör ett viktigt hjälpmedel för att stärka unga mot främlingsfientliga, antidemokratiska och våldsbejakande budskap på internet och i sociala medier. Statens medieråd har som ett led i regeringens fortsatta insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism fått i uppdrag att nationellt sprida detta utbildningsmaterial till relevanta aktörer under 2014 och 2015.

Det är vanligt att oriktiga påståenden, halvsanningar och

myter sprids, särskilt på internet, om bl.a. kostnader och problem med invandring. Dessa påståenden bidrar till fördomar, främlingsfientlighet och ibland rent hat. På regeringens webbplats regeringen.se/faktaominvandring bemöts några av de vanligaste påståendena om invandring med fakta.

Åtgärder för att främja tolerans, interkulturell dialog och respekt för mångfald bl.a. vad gäller journalister

Enligt 5 kap. 1 § radio- och tv-lagen (2010:696) ska programföretag och leverantörer av beställ-tv se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Lagen ger möjlighet att ytterst återkalla sändningstillståndet för verksamhet som bryter mot bestämmelsen.

I de särskilda villkor för radio- och tv i allmänhetens tjänst som anges i programbolagens sändningstillstånd ställs krav på att programverksamheten som helhet i public service-bolagen Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv och att programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen.

I beskrivningen av SR och SVT:s uppdrag på kulturområdet anges att det är en viktig del av uppdraget att i sam- och egenproduktion spegla de många kulturer och kulturyttringar som finns i Sverige. Det utländska programutbudet på kulturområdet ska spegla olika kulturkretsar och innehålla program från olika delar av världen.

Det kan också nämnas att det finns självreglering på detta område. Enligt Etiska reglerna för press, tv och radio ska inte berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politisk tillhörighet, religiös åskådning eller sexuella läggning framhävas om det saknas betydelse i sammanhanget och är missaktande. Bakom Etiska regler för press, radio och tv står Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Sveriges Tidskrifter samt public service-bolagen SR, SVT och UR.

Regeringen har fört flera samtal med företag som på olika sätt arbetar med mångfaldsfrågor. Samtalen har kretsat kring utmaningar och framgångsfaktorer och syftet har varit att sprida goda exempel av mångfaldsarbete. En skrift har därefter tagits fram tillsammans med företagen och olika konferenser har arrangerats årligen i syfte att inspirera andra arbetsgivare att främja mångfalden inom deras organisation.

Punkten 14 Ekonomisk segregation

I punkten 14 rekommenderar kommittén att Sverige studerar orsakerna till 2013 års upplopp och utvärderar om strategierna för att komma till rätta med den rådande etniska och socioekonomiska segregationen i Sverige är effektiva och om dessa strategier behöver justeras. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten vidtar ytterligare rättsliga och politiska åtgärder för att komma till rätta med problemet med utanförskap och segregation med etniska förtecken.

2013 års upplopp

Ett flertal myndigheter och berörda departement inom Regeringskansliet har haft en dialog om orsakerna till 2013 års upplopp som startade i Husby. Social oro kan anses bero på flera samverkande faktorer, t.ex. bakomliggande socioekonomiska orsaker som uppkommer på grund av skillnader mellan utrikes- och inrikes föddas situation på exempelvis arbets- eller bostadsmarknaden, och utlösande och spridande faktorer som förklarar hur oroligheter blossar upp och sprids. Upploppen kan därför inte ses som ett uttryck för "etniska konflikter". Diskriminering är en delförklaring till dessa skillnader. Andra förklaringar till skillnaderna är att en relativt stor andel av de utrikes födda som kommit till Sverige de senaste decennierna är flyktinginvandrare eller anhöriga till flyktinginvandrare – grupper som har en svagare anknytning till den svenska arbetsmarknaden. Vidare saknar utrikes födda ofta tillgång till informella nätverk och har svårare än andra grupper att uppfylla arbetsgivarnas krav för anställningsbarhet, inklusive kunskaper i det svenska språket.

Polismyndigheten i Stockholms län har sedan 2012 genomfört fördjupande analyser av de Stockholmsförorter i vilka social oro förekommer och mot bakgrund av detta beslutat omsärskilda insatser. I dessa områden bedömer polisen att en stor andel individer har kriminalitet som livsstil och huvudsaklig försörjning. Polisen arbetar nu aktivt och med ökad närvaro för att öka tryggheten i områdena i samverkan med relevanta myndigheter, kommunala aktörer och civilsamhället samt för att genom repressiva åtgärder underminera de kriminella strukturer som är normgivande i området.

Social oro beskrivs i flera fall som en risk i risk-och sårbarhetsanalyser på lokal, regional och nationell nivå. Dessa analyser baseras på en uppfattning om tillståndet inom ett samhällsområde, utifrån ett riskperspektiv och ett sårbarhetsperspektiv. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har bl.a. initierat studier och publicerat rapporter om frågor som rör social oro och hot i samband med incidenter riktade mot räddningstjänst och polis i samband med insatser.

Åtgärder mot utanförskap och segregation

Sedan 2010 har en positiv utveckling skett i flertalet av stadsdelarna med utbrett utanförskap, där sysselsättningsgraden och andelen som går ut grundskolan med behörighet till gymnasieskolan har ökat. I flera fall är det en större ökning i stadsdelarna än i kommunen, vilket tyder på en minskad segregation utifrån dessa variabler. Både nationell och internationell forskning visar att vistelsetiden i landet har betydelse för situationen på arbetsmarknaden. Generellt sett minskar skillnaderna mellan utrikes och inrikes födda ju längre tid de utrikes födda har varit i landet. För inrikes födda med två utrikes födda föräldrar är situationen på arbetsmarknaden än bättre, även om vissa skillnader mellan grupper vars föräldrar hade olika skäl till invandring kvarstår.

Inom det urbana utvecklingsarbetet, som är en del av regeringens integrationspolitik, har nio kommuner med femton utvalda stadsdelar i fått dela på 100 miljoner kronor i prestationsbaserade stimulansmedel. Ytterligare 100 miljoner kr ska fördelas under 2014. Syftet är att kommunerna ska förstärka arbetet mot utanförskap. Utdelningen beaktar skillnaderna mellan utvecklingen försysselsättning, skolresultat och socialbidrag i stadsdelen och utvecklingen i kommunerna. En minskad skillnad i jämförelse ger mer i fördelningen av medel till stadsdelen. Boverket följer upp resultaten av de prestationsbaserade stimulansmedlen.

Vidare har regeringen som ett led i sin politik mot utanförskap gett Diskrimineringsombudsmannen i uppdrag att förbereda en lokalisering av myndighetens verksamhet till Tensta/Rinkeby – ett utsatt område i Stockholms kommun. Beslutet syftar till att bidra till att bryta negativa utflyttningsspiraler i några av Stockholms ytterstadsområden där det finns ett utbrett utanförskap. Utöver detta förbereder kommunala förvaltningar och bolag att flytta verksamhet till olika delar av ytterstaden. Totalt innebär förslaget en omlokalisering av drygt 1500 arbetsplatser från innerstaden till utsatta områden. Det kan innebära ett uppsving för lokala företag när fler personer går till lunchrestaurangerna och handlar i butikerna.

Regeringen anser att det främst är politiken på arbetsmarknads-, och utbildningsområdet som ska bidra till att minska utanförskapet i utsatta stadsdelar, inte enskilda projektsatsningar som riskerar att endast ge kortsiktiga resultat.

Punkten 16 Rasprofilering

I punkten 16 påminner kommittén om sin allmänna rekommendation nr 31 (2005) om att förebygga rasdiskriminering i det straffrättsliga systemets förvaltning och verksamhet och rekommenderar att Sverige vidtar åtgärder för att utvärdera effekterna av tillämpning av lagen om straff för terroristbrott, inklusive i fråga om minoritetsgrupper, och säkerställa att det finns rutiner för att förebygga eventuell profilering från polisens sida och diskriminering i rättskipningen.

Det framgår tydligt av Sveriges grundlag att religiös åskådning, som är en grundläggande rättighet, inte i sig får utgöra en grund för staten att frihetsberöva någon. En utredning om brott ska vara fokuserad på den misstänktes gärningar och inte dennes trostillhörighet.

Utredningar om brott omgärdas av ett omfattande regelverk som gäller alla typer av brott, inklusive terroristbrott. Det finns bland annat ett tydligt krav på proportionalitet, dvs. att en polisens ingripande måste vara försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter (Polislagen § 8).

En utredning om brott sker stegvis. Inledningsvis handlar det om underrättelsearbete, därefter inledande av förundersökning och möjligen gripande av en misstänkt. Senare kan, om bevisning för det föreligger, åtal komma att väckas och den slutliga prövningen i skuldfrågan göras i domstol. I olika skeden under hela denna process är förutom Polisen även åklagare och domstol inblandade för att kontrollera att rätt beslut fattas och för att ge tillstånd till vissa beslut, såsom vissa hemliga tvångsmedel.

En av polisens viktigaste uppgifter i Sverige är att förebygga brott och se till att allvarliga brott inte sker, exempelvis ett terrorattentat. Det är en av anledningarna till att polisen har vissa, noga reglerade, möjligheter att upptäcka brott som planeras eller förbereds. I Sverige är terroristbrott straffbart även på förberedelsestadiet.

Sverige har ett relativt litet antal åtal enligt lagen om straff för terroristbrott och det är därför svårt att dra några generella slutsatser. Vissa åtal har lett till fällande dom och i andra, mer svårbedömda fall har domstolen inte ansett att bevisningen varit tillräcklig för att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att den åtalade begått brottet. I något fall har domstolen i första instans meddelat en fällande dom som, efter överklagande, omvandlats till ett frikännande. Utredningar om terroristbrott är komplexa och generellt sett svårbedömda. Komplicerade brottsutredningar leder allmänt till en lägre andel fällande domar.

Det finns vidare ett flertal instanser som har till uppgift att bevaka att myndigheterna följer gällande rätt och inte diskriminerar eller

rasprofilerar. Justitieombudsmannen granskar att myndigheterna arbetar enligt de lagar och regler som styr deras arbete – särskilt sådana lagar som berör enskildas rättigheter och skyldigheter i förhållande till det allmänna. Justitiekanslern har tillsyn över myndigheter och domstolar. Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har till uppgift att med inspektioner och andra undersökningar utöva tillsyn bl.a. över brottbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel och polisens behandling av personuppgifter. Myndigheten ska även på begäran av enskild kontrollera om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel eller har varit föremål för polisens personuppgiftsbehandling och om detta har skett i enlighet med lag. Polisen har även en egen tillsyn över sin verksamhet, vilket inkluderar arbete med att förebygga alla former av olaglig diskriminering.